

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry

7.9.2018

Lausuntokaavake, lausuntopyyntö oikeusministeriölle alaikäisavioliittojen säätelystä

1. Arviomuistion luvussa 4.1 on käsitelty nykyisen poikkeuslupamenettelyn etuja ja haittoja. Pitäisikö alle 18-vuotiaalla olla jatkossakin mahdollisuus saada poikkeuslupa avioliiton solmimiseen alaikäisenä?

Kyllä

X Ei

Kommentit/perustelut:

Suomi edustaa kansainvälisissä yhteyksissä lapsiavioliittojen vastaista linjaa. Alaikäisavioliittojen salliminen poikkeusluvalla ei ole linjassa tämän kannan kanssa. Olisi loogista pitäytyä kotimaassa YK:n määritelmässä, jonka mukaan lapsiavioliittoja ovat alle 18-vuotiaita koskevat avioliitot.

Suomessa asuvien alaikäisten avioliittoihin, jotka on solmittu muissa maissa, puuttumisen tarpeet tulevat todennäköisesti lisääntymään lähivuosina. Tämä on ollut kehityskulku muissa Pohjoismaissa, joissa mm. siksi on edetty alaikäisavioliittojen kieltämisen suuntaan. Alaikäisten avioliitot ja pakkoavioliitot kytkeytyvät usein toisiinsa.

Avioliiton ulkopuolella syntyvän lapsen asema on ollut yksi peruste poikkeuslupamenettelylle. Perhettä ja syntyperää koskeva sääntely on kuitenkin muuttunut viime vuosikymmeninä, joten avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen aseman turvaamiseksi avioliitolla ei enää ole samaa oikeudellista merkitystä kuin aikaisemmin. Poikkeuslupaa hakeneiden 16-17-vuotiaiden, joille lupia nykyään pääasiassa myönnetään, on joka tapauksessa mahdollista solmia 1-2 vuoden sisällä avioliitto.

Poikkeusluvalla solmitut alaikäisten avioliitot on ilmiö, joka on ollut Suomessa käytössä pitkään, itse asiassa määrät ovat viime vuosina vähentyneet. Kyse ei siis ensisijaisesti ole maahanmuuttajiin liittyvästä kysymyksestä kuten toisinaan julkisuudessa esitetään.

Suurin osa poikkeusluvalla solmituista avioliitoista on sellaisia, joissa naispuolinen osapuoli on alaikäinen ja miespuolinen täysi-ikäinen. Arviomuistiossa todetaan, että nykyään syyt ovat raskauden lisäksi pääasiassa uskonnollisia ja kulttuurisia, eli tavoitteena on häpeän välttäminen tietyissä yhteisöissä. Käytännössä kyse on siis pitkälti nuorten naisten seksuaalisuuteen liitetystä häpeästä ja sen välttämisestä. Tällainen lähestymistapa ei voi olla lainsäädäntömme perusta.

2. Arviomuistion luvussa 4.1.2 on hahmoteltu vaihtoehtoja nykyisen poikkeuslupamenettelyn kehittämiseksi. Jos poikkeuslupamahdollisuus säilytettäisiin jatkossakin, tulisiko olemassa olevaa sääntelyä kehittää joillakin seuraavista tavoista:

- a. Kirjaamalla lakiin ehdoton alaikäraja (esim. 16 vuotta)

X Kyllä

Ei

Mikäli säilytettäisiin poikkeusmenettely, ehdottomasti on saatava alaikäraja. On kestänyt, ettei mitään alaikärajaa ole. Ennen vuotta 2010 jopa 14-vuotiaita tyttöjä on vihitty avioliittoon täysi-ikäisten miesten kanssa, vaikka tytöt ovat olleet alle rikoslaissa mainitun suojaikärajan.

- b. Kehittämällä kuulemismenettelyä siten, että sosiaaliviranomaiset kuulisivat alaikäistä hakijaa aina

X Kyllä

Ei

Nyt alaikäistä kuullaan vain silloin kun ministeriö poikkeustapauksessa pyytää lausunnon lastensuojeluviranomaiselta.

On aina mahdollista, että kirjallisesti jätetty hakemus tehdään painostettuna.

- c. Muulla tavoin (miten?)

Kyllä

Ei

- Kommentit/perustelut:

-

- 3. Onko arviomuistion 4.1 luvussa arvioitu nykytilan sekä eri sääntelyvaihtoehtojen (ehdottoman alaikärajan kirjaaminen lakiin, kuulemiskäytännön täsmentäminen, poikkeuslupamenettelystä luopuminen) etuja ja haittoja riittävän kattavasti?

Kyllä

X Ei

Kommentit/perustelut:

Arviomuistiossa ei ole riittävästi tarkasteltu kysymystä alaikäisten avioliitoista sukupuolen mukaan: suurimmassa osassa hakemuksia juuri tyttö/ nainen on nuorempi ja miespuoliso on täysi-ikäinen.

Lisäksi sääntelyn mahdollinen vaikutus ulkomailla solmittuihin alaikäisten avioliittoihin on tunnustettu arviomuistiossa mutta pakkoavioliiton, lapsiavioliiton ja järjestetyn avioliiton välisiä suhteita ei ole riittävästi käsitelty muistiossa.

Ulkomailla solmittujen alaikäisavioliittojen tunnustaminen.

4. Arviomuistion luvussa 4.2 on arvioitu ulkomailla solmittujen alaikäisavioliittojen tunnustamiseen liittyvän sääntelyn nykytilaa sekä mahdollista tarkistamistarvetta. Pidätkö nykyistä tunnustamissääntelyä asianmukaisena?

Kyllä

En

Kommentit/perustelut:

Kriminologian ja oikeuspolitiikan tuore selvitys osoittaa, että viranomaisten osaamisessa ja ohjeistuksessa on puutteita, jotka estävät pakkoavioliittoihin puuttumista eivätkä nykyiset rangaistussäännökset toimi tarkoituksenmukaisesti (Virve Toivonen: Pakkoavioliittojen esiintyminen ja ilmitulo Suomessa, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti 2017). Selvitys osoittaa että CEDAW-sopimuksen ja Istanbulin sopimuksen edellytykset eivät täyty. Pakkoavioliitot ja alaikäisavioliitot kytkeytyvät usein toisiinsa.

5. Jos ette pidä nykyistä tunnustamissääntelyä asianmukaisena, millä perusteella ja miten sitä tulisi mielestänne kehittää?

Nykyiset maistraattien toimintakäytännöt perustuvat ei-sitovien ohjeiden soveltamiseen, eivät selkeään säätelyyn.

Puollamme selvityksessä pohdittua ratkaisua, että ulkomailla alaikäisenä solmittua avioliittoa ei tunnusteta mikäli jompikumpi puolisoista on alaikäinen tunnustamisen tullessa Suomessa arvioitavaksi.

6. Onko teillä muuta lausuttavaa arviomuistiosta?

-

puolesta,

Johanna Pakkanen

pääsihteeri

Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry